

بررسی رابطه میان انواع سبک‌های فرزندپروری والدین و نگرش به دوستی دختر و پسر

زهرا صالحی دوست^۱، محمد عبادی^۲، دکتر منصوره السادات صادقی^۳

^۱کارشناس ارشد مشاوره مدرسه

^۲کارشناسی ارشد مشاوره خانواده

^۳عضو هیئت علمی دانشگاه شهید بهشتی

چکیده

هدف از انجام این پژوهش، بررسی تأثیرات سبک‌های تربیتی والدین بر نگرش فرزندان آنها به روابط دوستی دختر و پسر و همین‌طور نگرش آنها نسبت به پسران و دخترانی که با جنس مخالف خود رابطه دوستی برقرار می‌کنند. برای تعیین تعداد نمونه این پژوهش از جدول مورگان استفاده شده است، که بر این اساس تعداد ۳۷۶ نفر از دختران و پسران بین ۱۸ تا ۳۰ سال شهر تهران و به صورت نمونه در دسترس از میان شهروندان شهر تهران انتخاب شده‌اند. ابزار مورد استفاده عبارتند از پرسشنامه ۷۷ سوالی سبک‌های فرزند پروری فیشر و پرسشنامه ۲۳ سوالی نگرش به دوستی دختر و پسر بوده است. نتایج حاصله نشان داده است که بین سبک تربیتی مقتدرانه والدین و نگرش نسبت به دخترانی که دوست پسر دارند و رابطه دوستی دختر و پسر، رابطه مثبت و معنادار وجود دارد؛ در حالی که بین سبک تربیتی مقتدرانه و نگرش به پسرانی که دوست دختر دارند رابطه منفی معنادار وجود دارد. همچنین نتایج نشان دهنده رابطه مثبت معنی داری نیز بین سبک تربیتی سهل گیر والدین و نگرش به دخترانی که دوست پسر دارند و رابطه دوستی دختر و پسر است، اما رابطه معناداری بین این سبک تربیتی با نگرش نسبت به پسرانی که دوست دختر دارند پیدا نشد. نتایج رابطه بین سبک تربیتی سلطه گر والدین با نگرش به هر سه مورد یعنی نگرش به پسرانی که دوست دختر دارند، نگرش به دخترانی که دوست پسر دارند و نگرش به رابطه منفی و معناداری بالایی را نشان می‌دهد؛ و در نهایت نتایج نشان دهنده رابطه منفی و معنی دار بین سبک تربیتی مسامحه کار و نگرش به رابطه و دخترانی که دوست پسر دارند می‌باشد، اما رابطه معنی داری بین این سبک تربیتی و نگرش به پسرانی که دوست دختر دارند پیدا نشد. در مجموع می‌توان نتیجه گرفت که سبک‌های تربیتی والدین می‌تواند همبستگی بالایی با نگرش جوانان نسبت به عناصر درگیر در رابطه دوستی دختر و پسر داشته باشد، البته این معناداری در مورد دختران بیشتر از پسران می‌باشد.

کلید واژه‌ها: سبک‌های فرزند پروری؛ دوستی؛ دختر؛ پسر

مقدمه

خانواده نقش قابل ملاحظه‌ای در شکل‌گیری شخصیت و رفتار کودک دارد. بیشترین والدین مایلند فرزندان سالم، شاداب و نیرومند داشته باشند با این وجود، بسیاری از کودکان در طول فرایند رشد خود خصوصیات نامطلوب تربیتی را به تدریج کسب می‌کنند و از داشتن اعتماد به نفس و احساس امنیت دور می‌مانند و دچار مشکلات رفتاری می‌شوند (زارعی، ۱۳۸۹). مرور پژوهش‌های انجام شده در زمینه روش‌های فرزند پروری بیانگر اهمیت و نقش آن در شکل‌گیری شخصیت و آینده تحصیلی و شغلی فرزندان است. روش‌های متفاوتی برای فرزند پروری مطرح شده‌اند؛ از یک دیدگاه فرزند پروری به چهار روش تقسیم شده است که عبارتند از الف) شیوه مقتدرانه، ب) شیوه سهل گیرانه، ج) شیوه مستبدانه و د) شیوه مسامحه کارانه.

جوامع دارای ارزش‌ها، نگرش‌ها و عادت‌های متفاوت و نسبتاً پایداری هستند که این عادت‌ها ثابت و غیر قابل تغییر نیستند. در حالی که ارزش‌ها و نگرش‌های سنتی میان نسل‌های پیشین جوامع رواج دارد، نسل‌های جدیدتر دارای ارزش‌های متفاوتی هستند. با جانشین شدن نسل‌های جوان‌تر به جای افراد نسل‌های گذشته، جهان بینی متداول در جوامع دگرگون می‌شود (اینگلهارت، ۱۳۸۳).

در سال‌های اخیر همراه با دگرگونی‌های ساختی و اجتماعی چون گسترش شهرنشینی، صنعتی شدن، افزایش میزان سواد، حضور زنان در عرصه‌های اجتماعی، گسترش مکان‌های هم‌حضوری زنان و مردان و گسترش کمی و کیفی وسایل ارتباط جمعی، این پدیده به شکلی نو ظهور و از بطن روابط بین شخصی جوانان جامعه پدید آمده است. به گونه‌ای که تحقیقات انجام شده در این زمینه از خواست و میل جوانان جامعه برای داشتن چنین معاشرت‌هایی حکایت می‌کند (آزاد و دیگران، ۱۳۷۹؛ عبداللهیان، ۱۳۸۳؛ جوکار، ۱۳۸۳ و احمدنیا و مهریار، ۱۳۸۳).

منظور از روابط ناهنجار و ناسالم دختر و پسر روابطی است؛ که نسبتاً صمیمانه و گرم و عمدتاً پنهانی میان دختر و پسر برقرار می‌شود که از طریق دیدارهای مخفیانه، ردو بدل کردن نامه، ارتباطات تلفنی، ارتباطات اینترنتی و رایانه‌ای و...، که عمدتاً بدون رعایت موازین شرعی و اخلاقی صورت می‌گیرد. (علی اصغر احمدی، ۱۳۷۶) درست نقطه‌ی مقابل این تعریف را نیز می‌توان برای روابط سالم دختر و پسر مدنظر قرار داد. آزاد و دیگران (۱۳۷۹) در مقاله‌ای با عنوان "بررسی تحولات اجتماعی و فرهنگی در طول سه نسل خانواده تهرانی" به مطالعه‌ی نگرش و ارزش‌های حاکم بر خانواده و ازدواج، در طول سه نسل خانواده تهرانی پرداخته‌اند. نتایج این تحقیق نشان داده است که در طی سه نسل، آن دسته از ازدواج‌هایی که با آشنایی و رفت و آمد آزاد و بدون قید و شرط دخترها و پسرها صورت گرفته افزایش یافته است. ارزش‌هایی چون حرف نزدن زن و مرد نامحرم و نظر درباره عدم دوستی دخترها و پسرها تغییر کرده است. کمتر از نیمی از افراد نمونه با دوستی دخترها و پسرها مخالف‌اند و بیش از نیمی از آن‌ها با قید و شرط با آن موافق‌اند. در مطالعه‌ی دیگر جوکار (۱۳۸۳) به بررسی "مقایسه نگرش دانشجویان دانشکده‌های علوم انسانی و مهندسی دانشگاه شیراز به دوستی دختر و پسر" پرداخته است. وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی (۱۳۸۲) در بخشی از مطالعه خود در قالب پیمایش ارزش‌ها و نگرش‌های ایرانیان، به بررسی ارزش‌ها و نگرش‌های ایرانیان درباره ازدواج، همسر خوب و دوستی و معاشرت پیش از ازدواج و با حجم نمونه ۴۵۸۱ نفر، با میانگین سنی ۳۲ سال پرداخته است. نتایج این مطالعه نشان می‌دهد که ۳۸/۴ درصد از افراد با معاشرت و دوستی دختر و پسر موافق، ۱۱/۸ درصد مردد و ۴۹/۸ مخالف بوده‌اند. نکته جالب توجه این که افراد ۲۰-۱۵ ساله بیشترین نظر موافق را داشته‌اند و با افزایش تحصیلات نگرش نسبت به این روابط مثبت‌تر می‌شود و بیشترین نگرش مثبت در میان محصلان و افراد مجرد بوده است.

بلسک و باس در مطالعه‌ای که به بررسی مقایسه‌ی زنان و مردان در دوستی با جنس مخالف درباره‌ی آشنایی، انتخاب و از هم‌پاشیدگی چنین روابطی پرداخته‌اند. نتایج این تحقیق با یک نمونه‌ی ۲۰۰ نفری محصل دانشجوی ۱۷-۳۲ ساله از کشورهای مختلف نشان داده است که انگیزه‌ی مردان برای آشنایی و شروع چنین روابطی جنسی بوده و زنان با انگیزه‌ی به دست آوردن حمایت و مراقبت فیزیکی برای خودشان به دنبال چنین روابطی هستند. روستوسکی و دیگران (۲۰۰۴) به بررسی تأثیر دینداری بر رفتار جنسی نوجوانان در قالب مطالعات طولی پرداخته‌اند. نتایج، گویای این است افرادی که نمره‌ی دینداری بالاتری دارند، روابط جنسی زود هنگام کمتر دیده می‌شود.

سالتس و دیگران (۱۹۹۴) به منظور تبیین رابطه میان نگرش به ازدواج و روابط جنسی قبل از ازدواج مورد بررسی قرار دادند. نتایج این مطالعه گویای آن بود که دختران نگرش مثبت‌تری به نسبت پسران به ازدواج دارند. همچنین دختران باکره نگرش بسیار مطلوب‌تری به نسبت دختران غیره باکره که چند شریک جنسی داشته‌اند، را دارا بودند و دخترانی که تنها یک شریک جنسی داشتند میان دو گروه قبلی قرار داشتند.

این مطالعه در صدد پاسخگویی به این سؤال بود که جوانان چه نگرشی نسبت به معاشرت و دوستی دختر و پسر پیش از ازدواج داشته و این نگرش چه رابطه‌ای با عوامل اجتماعی و فرهنگی آنان دارد؟

روش

شرکت‌کنندگان و طرح پژوهش

جامعه آماری پژوهش حاضر را کلیه جوانان دختر و پسر ۱۷ الی ۳۰ ساله شهر تهران تشکیل می‌داد. تعداد ۳۷۰ نفر از جوانان ۱۷ الی ۳۰ ساله شهر تهران به صورت نمونه گیری در دسترس انتخاب شدند و به منظور تحلیل داده‌ها، روش‌های تحلیل همبستگی و تحلیل رگرسیون مورد استفاده قرار گرفتند.

ابزار

پرسشنامه شیوه‌های فرزند پروری: این توسط شفر تهیه شده است. ضریب پایایی تنصیف پرسشنامه توسط سازنده آن ۰.۸۷٪ گزارش شده است. در تحقیقی که توسط آقاجری (۱۳۷۴) انجام گرفت ضریب پایایی پرسشنامه از طریق ضریب آلفای کراباخ و باز آزمایی با فاصله زمانی سه هفته محاسبه شد که به ترتیب برای بعد کنترل-آزادی ۰.۶۳٪ و ۰.۷۴٪ و برای بعد محبت-طرد ۰.۸۲٪ و ۰.۹۳٪ به دست آمد. همسانی درونی به روش آلفای کراباخ برای کل پرسشنامه به ترتیب ۰.۹۲٪ و ۰.۸۰٪ بود. آقاجری از طریق باز آزمایی ضریب پایایی برابر با ۰.۸۳٪ به دست آورد (برجلی، ۱۳۸۷).

در مطالعه اولیه توسط نقاشان، ۱۳۵۸، جهت تعیین اعتبار پرسشنامه از روش اعتبار یابی محتوا استفاده شد که در آن حداقل توافق دو نفر از اساتید متخصص در مورد سوالات از نظر روشن بودن هر سوال برای پدر و مادر ملاک انتخاب قرار گرفت. یعقوب‌خانی غیاثوند، ۱۳۷۲، پس از انجام تحلیل عوامل بر روی سوالات پرسشنامه بیان می‌دارد که نتیجه تحلیل عوامل تایید کننده اعتبار عاملی سوالات بود.

نتایج

در این پژوهش، رابطه سبک‌های فرزند پروری با نگرش به دوستی دختر و پسر در جوانان ۱۷ الی ۳۰ ساله مورد بررسی قرار گرفت. نتایج پژوهش نشان دادند که سبک‌های فرزند پروری با نگرش به دوستی همبستگی مثبت ساده و چندگانه معنادار دارند. این رابطه بین سبک مقتدرانه با نگرش به دوستی دختر و پسر و نگرش به دخترانی که دوست پسر دارند به صورت مستقیم و مثبت بود در حالی که بین سبک مقتدرانه با نگرش به پسرانی که دوست دختر دارند رابطه معنادار وجود نداشت. همچنین بین سبک سهل‌گیر با نگرش به دوستی دختر و پسر و نگرش به دخترانی که دوست پسر دارند رابطه مثبت و معنادار وجود داشت ولی بین سبک سهل‌گیر و نگرش به پسرانی که دوست دختر دارند رابطه معنادار وجود نداشت. اما بین سبک سلطه‌گر با نگرش به دوستی دختر و پسر، نگرش به دخترانی که دوست پسر دارند و نگرش به پسرانی که دوست دختر دارند رابطه معنادار وجود نداشت و در نهایت بین سبک مسامحه‌کار با نگرش به دوستی دختر و پسر و نگرش به دخترانی که دوست پسر دارند رابطه منفی و معنادار وجود داشت ولی بین سبک مسامحه‌کار با پسرانی که دوست دختر دارند رابطه معنادار مشاهده شد.

بحث

مطلوبیت نتایج رشد با فرزندپروری مقتدرانه با دو ویژگی اساسی در ارتباط است: الف) در نظر گرفتن محدودیت‌های رفتاری کودک ب) پاسخ دادن به نیازها و اعمال او با صمیمیت و مهرورزی (استینبرگ، المن و مانس، ۱۹۸۹). بامریند تاکید می‌کند که فقط مهارت‌های چندین موثر نیست، بلکه استفاده منطقی و معقول از کنترل شدید، باعث تسهیل عقل می‌شود چنین روش فرزندپروری باعث افزایش قابلیت‌ها و توانایی‌ها شده و چنین کودکانی با توانمندی، کمتر در معرض خطر انجام رفتارهای مشکل‌ساز قرار خواهند داشت (بامریند، ۱۹۸۶؛ مکوبی و مارتین، ۱۹۹۳).

سبک مقتدرانه موجب پایداری شایستگی‌های کودک می‌شود که به اعتقاد بامریند (۱۹۶۸) همین امر باعث رشد فوق‌العاده است. اما همانند سایر نتایج همبستگی، این رابطه نیز می‌تواند تفسیرهای گوناگونی داشته باشد اغلب والدین استنباط‌شان از اقتدار به این شکل است که مثلاً مادر تصور می‌کند از همان زمان گهواره موظف است به تربیت کودک بپردازد، بنابراین برای هر چیز سر او داد می‌زند که "پایت را روی زمین

نکش"، "چیزی در دهانت نگذار"، "درست بشین" و از این قبیل. در نتیجه این شرایط، کودک دائماً ناپایدار و خشمگین است. والدین با امر و نهی پی در پی و دستورات مکرر، نیز همراه با خشم، بحث و مجادله طولانی، مشاجره، انتقاد از یکدیگر در مقابل کودک، تناقض‌گویی و تغییر عقیده؛ اقتدار خود را از دست می‌دهند. در نتیجه افراد برای پر کردن تنهایی و دریافت محبت به دنبال دوستی با جنس مخالف می‌روند.

از طرفی اگر چه پژوهش‌های گذشته نشان می‌دهند کودکان از داشتن والدین مقتدر بیشتری سود را می‌برند، اما اکثر این پژوهش‌ها بر روی مادر متمرکز بوده‌اند و تمرکز چندانی روی تعامل روش‌های فرزند پروری پدر و مادر و اثرات این تعامل بر کودک نشده است به طور کلی مادران تمایل بیشتری به گرمی، حمایت و داشتن روابط نزدیک با فرزندانشان دارند. همچنین مادران بیشتر از سبک مقتدر سود می‌برند در حالی که پدران در پرورش فرزندان پسر از سبک مقتدر و در باره ی فرزندان دختر از سبک مستبد استفاده می‌کنند. این یافته‌ها حاکی از آن است که پدران و مادران لزوماً از سبک مشابهی پیروی نمی‌کنند و تنها سبک فرزند پروری مادر نمی‌تواند نماینده ی کل خانواده باشد. بسیاری از رفتارهای والدین نمایشی و سطحی است. چیزهایی که فکر می‌کنیم نشان دهنده توجه هستند، عملاً چنین نیستند. اگر والدین قدیمی سخت‌گیری و گاه حتی تنبیه می‌کردند و ما مدعی هستیم که اهل سخت‌گیری و تنبیه نیستیم، اما عملاً بعضی از کنترل‌ها و حساسیت‌های خاص ما چیزی کم از تنبیه ندارند. فشارهای والدین برای درس خواندن و یا سایر توقعات نامعقول دیگر، استرس و اضطرابی را به کودکان و نوجوانان تحمیل می‌کند که تحمل آن از تنبیه بدنی سخت‌تر است. والدین کمبودهای تخصصی خود را در فرزندپروری با تأمین امکانات لازم و غیرلازم برای فرزندشان و توجهات غیرمنطقی به او جبران می‌کنند.

یکی از پدیده‌های اجتماعی جامعه معاصر ایران، پدیده نوظهور معاشرت و دوستی دختر و پسر پیش از ازدواج است که با توجه به پیامدهای آن، نگرانی‌هایی را در سطوح مختلف اجتماعی بوجود آورده است. پدیده یاد شده می‌تواند نهادهای خانواده، ازدواج و دین را با چالش‌هایی جدی روبه‌رو کند. این پژوهش با هدف بررسی و شناخت نگرش جوانان به دوستی دختر و پسر و همچنین بررسی رابطه، سبک‌های فرزند پروری با نگرش آنها انجام شده است. یکی از دلایلی که اینگلهارت برای افول جهان بینی‌های سنتی و دینی عنوان می‌کند و به نظر می‌رسد در جامعه ی ما هم پذیرفتنی باشد مساله "همسانی شناختی" است در این دیدگاه مردم در پی همسانی درونی‌اند؛ از این رو جهان بینی با تجربه ی روزانه شان همسان می‌گردد. آن‌ها سعی دارند در مواردی که مشاهدات روزمره شان با ذهنیاتشان در تناقض می‌باشد، ارزش‌ها و نگرش‌های ذهنی شان را با تجربه‌هایشان همسان کنند. در نتیجه ارزش‌ها و نگرش‌های خود را تغییر می‌دهند (اینگلهارت، ۱۳۸۳).

منابع

- احمدی، علی اصغر، تحلیل تربیتی بر روابط پسر و دختر در ایران، انتشارات اولیا و مربیان، ۱۳۷۶، چاپ چهارم.
- اینگلهارت، رونالد. (۱۳۸۳). تحول فرهنگی در جوامع پیشرفته صنعتی، ترجمه‌ی مریم وتر، تهران: انتشارات کوبر.
- پرنده، اکرم (۱۳۸۹). ش ۱۶۷، سبک‌های فرزند پروری والدین و تأثیر آن بر رفتارهای فرزندان مقاله کنکاشی در روابط دختر و پسر سعید حصار، فصلنامه شمیم معرفت ش ۲۵ زمستان ۸۹
- تاثیر آموزش مبتنی بر افزایش آگاهی از آسیب‌های حاصل از روابط آسیب‌زای دختر و پسر بر نگرش دانش‌آموزان دختر دوره متوسطه. هما شیخ‌دارانی، حسینعلی مهربانی، محمد باقر کجباف، محمد رضا عابدی. شماره ۳۸، زمستان ۸۷، مجله دانش و پژوهش در روانشناسی.
- زارعی، اقبال، بررسی رابطه ی بین شیوه‌های فرزند پروری والدین با ارتکاب نوجوان به رفتارهای پرخطر، مجله علمی پژوهشی دانشگاه شهید صدوقی یزد، ش ۳، ۱۳۸۹.
- عبداللهیان، حمید. (۱۳۸۳). ارزش سنت و باز تولید فرهنگی، مجموعه مقالات دومین همایش انجمن جمعیت‌شناسی ایران، با عنوان بررسی مسایل جمعیتی ایران با تأکید بر جوانان، دانشگاه شیراز: انتشارات مطالعات و پژوهش‌های جمعیتی آسیا و اقیانوسیه، ۲۹۰-۲۵۵.
- عوامل اجتماعی - فرهنگی مؤثر بر نگرش والدین نسبت به روابط میان نوجوانان دختر و پسر در شهر تهران، وثوقی، منصور؛ دائمی، اکرم - نامه انسان‌شناسی - ش ۷ - بهار و تابستان.

- گلزاری، محمود. (۱۳۸۴). "آموزش و مشاوره با نوجوانان در زمینه ارتباط با جنس مخالف"، دومین کنگره بین‌المللی روان‌درمانی در شرق و گفت و گوی تمدن‌ها، تهران، دانشگاه علوم پزشکی ایران
- لوزیک، دانیلین. (۱۳۸۳). نگرشی نو در تحلیل مسایل اجتماعی، ترجمه‌ی سعید معید فر، تهران: انتشارات امیر کبیر.
- میلز، سی‌رایت. (۱۳۸۱). نقدی بر جامعه‌شناسی آمریکائی: بینش جامعه‌شناختی، ترجمه‌ی عبدالمعبود انصاری، تهران: شرکت سهامی انتشار.
- موحد، مجید؛ عنایت، حلیمه؛ شوازی، محمد تقی؛ بررسی رابطه عوامل اجتماعی و فرهنگی با نگرش دانشجویان نسبت به معاشرت و دوستی دختر و پسر پیش از ازدواج - مجله علوم اجتماعی و انسانی دانشگاه شیراز - تابستان - ش دوم - ۱۳۸۵
- نلسون، آر. (۱۳۸۱). اختلالات رفتاری کودکان. ترجمه محمد تقی منشی طوسی، مشهد، آستان قدس رضوی
- هویدا فر، رضوان. (۱۳۸۳). اثربخشی آموزش روابط سالم در افزایش آگاهی دانش‌آموزان دوره متوسطه، نسبت به روابط آسیب‌زای دختر و پسر شهر اصفهان، شورای تحقیقات آموزش و پرورش استان اصفهان.

Blesk, A. L. and Buss, D. M. (2001). Opposite-Sex Friendship: Sex Differences and Similarities

Feiring, C. and Wyndole, F. (2000). *When Love is Just. Four-Letter Word: Victimization*

Freshman, Journal of Adolescence, 29(116), 762-775.

in Initiation, Selection and Dissolution, PSPB, 27, 1310-1323.

Ramakrishna, I., karo ppt, M. & Murthy, R.S. (2006). Experiences of sexual coercion among

Review of the Evidence, Journal of Adolescent Research, 19(6), 677-697.

Romantic Relationships, Adolescence Child Maltreatment, 5(4), 293-29.

Rostosky, S. S., et al. (2004). The Impact of Religiosity on Adolescent Sexual Behavior: A

Salts, C., et al. (1994). Attitude Toward Marriage and Premarital Sexual Activity of College

street boys in Bangalore, India. [http:// www. Who. int/ reproductive health/ publications/](http://www.Who.int/reproductive health/publications/)

to wards aduthood /14.pdf